

УДК 323.22-054.73(=161.2)(071):355.01
DOI: 10.24144/2078-1431.2023.2(31).38–45

Петро Токар,

кандидат соціологічних наук, науковий співробітник
ННІ євроінтеграційних досліджень, доцент кафедри
міжнародних студій та суспільних комунікацій,
директор НДІ міграції і демографії УжНУ

Ірина Світлик,

студентка 4-го курсу факультету історії і міжнародних відносин
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ПОЛІТИКА УРЯДУ КАНАДИ ЩОДО УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ

Російсько-українська війна є однією з найтрагічніших реальностей ХХІ століття, яка перетворила нормальний життєвий ритм планети на страхотливі масові явища ненависті і терору, змінила політичну карту світу, намагається запровадити новий, непередбачуваний порядок у міжнародних відносинах. Україна, відстоюючи незалежність у жорстокій війні на своїй території, зіткнулася з численними втратами та викликами. Одним з таких викликів і неймовірних втрат є масштабний потік вимушених мігрантів з України до інших країн. Життя біженців – це пошук нового життя, пристосування до якісно інших, як правило, важких умов на чужих землях.

У статті висвітлено наслідки головного сучасного геополітичного виклику – російської агресії проти України, яка спричинила глобальні проблеми міграції та біженців з України.

Міграція українців до Канади, яка має глибокі історичні корені, розпочалася наприкінці ХІХ століття. Основний період масової української міграції припадає на початок ХХ століття, коли Канада стала одним із шести ключових привабливих центрів світової міграції, прийнявши велику кількість українців. Зараз роль цієї держави не змінилася, а навпаки – вочевидь зросла, особливо для біженців з України.

У статті розглянуто історичний початок міграції українців до Канади, проаналізовано ставлення уряду Канади до українських біженців та їх сприйняття, обґрунтовано періодизацію міграційних хвиль, висвітлено заходи, які Канада вживає для надання допомоги українським біженцям, що іммігрували у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ в Україну 24 лютого 2022 року.

Ключові слова: Україна, Канада, імміграція, біженці, програми допомоги, дослідження, адаптація, інтеграція.

The Russian-Ukrainian war is one of the most tragic realities of the 21st century, which turned the relatively normal life rhythm of the planet into frightening mass phenomena of hatred and terror, changed the political map of the world, and established a new unpredictable order in international relations. Ukraine, defending its indepen-

dence in a cruel war on its territory, faced numerous challenges and losses. One of these challenges and incredible losses is the large-scale flow of forced migrants from Ukraine to other countries. The life of refugees is a search for a new life under an alien sky. Their stories are a picture of patience, courage and strength of the human spirit, adaptation to qualitatively different, as a rule, difficult living conditions in foreign lands.

The article highlights the consequences of the main modern geopolitical challenge - Russian aggression against Ukraine, which caused global problems of migration and refugees from Ukraine.

The migration of Ukrainians to Canada has deep historical roots, which began at the end of the 19th century. The main period of mass Ukrainian migration falls on the beginning of the 20th century, when Canada became one of the six key attractive centers of gravity of world migration, which, among others, received a large number of Ukrainians. Now the role of this state has not changed, but on the contrary - it has obviously increased, especially for refugees from Ukraine.

The article examines the historical beginning of the migration of Ukrainians to Canada, analyzes the attitude of the Canadian government towards Ukrainian refugees and their perception, highlights the measures that Canada is taking to provide assistance to Ukrainian refugees who immigrated in connection with the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine on February 24, 2022.

Key words: Ukraine, Canada, immigration, refugees, aid programs, research, adaptation, integration.

Постановка проблеми. Велика кількість українців була вимушена мігрувати до інших країн, залишаючи свої будинки, господарство через повномасштабне вторгнення РФ на територію України. Громадяни масово виїхали і надалі виїжджають у пошуках безпеки та захисту. Приблизно 6,5 мільйона українців покинули свою батьківщину за цей період. Багато країн, особливо Європи та Північної Америки, намагається надати притулок і допомогу постраждалим від російської агресії, зокрема гуманітарну, фінансову та інші види соціальної допомоги.

Україна переживає складний період своєї історії. В ці важкі часи Канада стала однією з найсильніших опор України, надсилаючи мільярди доларів допомоги, військово обладнання, зброю та гуманітарну допомогу. Проте важливим аспектом її підтримки є надання притулку українцям, які змушені були тікати з України. Канада прийняла близько 230 тисяч українців, які прибули до країни за програмою СУАЕТ. Така кількість новоприбулих - це лише 21 відсоток з тих, хто подав заявки на отримання візи за цією програмою. **Предмет дослідження** – це ставлення уряду та населення Канади до українських біженців та рівень задоволення їх соціально-культурних потреб в нових умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Імміграційну політику Канади щодо українських мігрантів від 90-х років XIX століття та до наших днів вивчають багато вчених, зокрема М. Бурцева, А. Ноголь, О. Цап, О. Дзира. Не менш важливими є дослідження щодо ставлення та допомоги Канади Україні після анексії Росією Крима, російської агресії на Донбасі від 2014 року та після повномасштабного вторгнення у 2022 році.

Тут варто згадати деяких зарубіжних та українських дослідників, таких, як М. Бессонова, В. Балюк, Дж. Хіндмен, П. Маркевич.

Мета статті – дослідження імміграції українців до Канади, політики уряду Канади щодо нинішніх українських біженців, які мігрували до цієї країни після повномасштабного вторгнення Росії, осучаснення періодизації міграційних хвиль та аналіз програм, запроваджених для облаштування вимушених мігрантів з України.

Результати дослідження. Історія міграції українців до Канади досить тривала, має певну періодизацію. Першими помітними у Канаді мігрантами були українці ще на початку XIX століття, але справжня хвиля масової міграції стартувала у 1891 році. Іван Пилипів та Василь Єлиняк, як казали, прості люди з прикарпатського села Небилів, визначили початок цієї міграції. Як же вони дісталися до Канади і чому вони вирішили туди поїхати?

Після 22-денної подорожі пароплавом «Орегон» Іван та Василь прибули у Квебек. Тоді за 15 доларів, можна було перетнути океан і дістатися з України в Канаду. Вони спокусилися на чутку про «дармову землю» у Канаді, де за 10 доларів можна придбати до 65 гектарів землі. Після адаптації до нового життя в іншій країні ці переселенці стали успішними фермерами і заснували найбільше українське поселення в Канаді – Една-Стар (тепер м. Чіпман) у провінції Альберта. Василь Єлиняк повернувся до рідного села й організував імміграцію ще шести сімей, у тому числі своєї, сприяючи прикладом масовій міграції українців.

Загалом всю історію міграції українців до Канади нині можна поділити на шість хвиль (таблиця 1).

Таблиця 1

Номер хвилі	Особливості
Перша	Цю хвилю можна визначити у рамках 1891-1914 років, тобто до початку Першої світової війни. Вона характеризувалася заселенням українцями земель у Альберті, Манітобі та Саскачевані.
Друга	Від початку 1920-х до початку Другої світової війни. Це була міжвоєнна імміграція. Між кінцем Першої світової війни та початком Другої світової війни з України виїхало понад 67 000 селян, робітників та інтелігенції. Вони покидали свою батьківщину через війну, голод та репресії, що відповідно призвели до важких економічних та складних політичних умов.
Третя	Загалом це більша політична імміграція та консолідація укргромади. Вона відбувалася з 1945 по 1990-ті. Під час цієї хвилі українці оселялися переважно у Торонто та Монреалі і працювали на заводах і фабриках.
Четверта	Описується у часових рамках з 1991 по 2011 рік. Після того як Україна здобула незалежність, з'явилося право на легальну еміграцію до Канади, а розпад Радянського Союзу спонукав українців масово виїжджати за кордон.

П'ята	Окреслюється у рамках 2014-2015 років. Має назву хвилі молодих професіоналів. Особливістю цієї хвилі були молоді люди, які не тікали від бідності у своїй країні у пошуках кращого життя за кордоном. Вони мігрували, бо бачили більше можливостей для своєї професійної реалізації у глобалізованому світі.
Шоста	Воєнна імміграція, наше сьогодення. Почалася у лютому 2022 року, триває по сьогодні. Мінекономіки повідомляє, що загалом від початку війни виїхало 6,2 мільйона українців, а близько 5 мільйонів є внутрішніми переселенцями. Канада прийняла приблизно 220 тисяч українських біженців.

Канада – одна з багатьох держав, які підтримують Україну у важкі для неї часи. Ця країна надає велику фінансову і гуманітарну допомогу, але важливим є надання захисту та притулку українцям, які покинули свої домівки через війну.

Насамперед варто наголосити, що за даними Прикордонного агентства Канади від початку повномасштабного вторгнення РФії в Україну до Канади прибуло приблизно 220 тисяч українців. Проте до цього числа входять не лише новоприбулі біженці, а й ті громадяни України, які ще до початку повномасштабного вторгнення отримали дозвіл на тривале проживання в Канаді.

Що ж саме зробила Канада для українських біженців? Найперше - це програма CUAET (Canada-Ukraine authorization for emergency travel). Це спеціальна програма пришвидшеного надання тимчасового місця проживання українцям, що тікають від війни, яка триває в Україні і загрожує їхній безпеці. Вона схвалена урядом Канади та введена у дію 22 березня 2022 року. Заявки за програмою CUAET приймалися до 15 липня 2023 року. Завдяки цій програмі дозволено перебувати втікачам з України на території Канади у статусі тимчасових резидентів до 3 років [1; 11]. Разом з цим українцям надається змога отримати дозвіл на роботу (work permit) або ж дозвіл на навчання (study permit). Українці також мають можливість отримати статус постійного резидента (permanent resident). Це встановлено урядом Канади та є можливістю для всіх, хто не є громадянином Канади і перебуває у країні на цей момент. Для отримання статусу постійного резидента у кожній провінції Канади існують різні програми, які мають ряд певних вимог, як-от: мати певну кількість відпрацьованих годин на одного роботодавця, чесна виплата усіх податків та тест на знання англійської мови. Цими питаннями займається Рада з питань імміграції та біженців [4].

Починаючи із жовтня 2023 року стартувала нова програма отримання постійного резидентства для українців, які мають близьких родичів у Канаді. Вона буде тривати протягом року. Про це повідомив міністр з питань імміграції Шон Фрайзер. Також детально про програму йдеться на сайті канадського уряду. Родичі, які можуть допомогти отримати статус постійного резидента, мають бути громадянами або постійними резидентами Канади. Під близькими родичами розуміють батьків, дітей, онуків,

дружину або чоловіка, дідуся або бабусю, рідних або зведених братів та сестер. Подаючись на цю програму, українці можуть включати до заявки членів своєї сім'ї, навіть у тому разі, якщо вони перебувають поза межами Канади [3; 8].

Багато хто боїться виїжджати в іншу країну через те, що не знає, де шукати житло та де зупинитися, але Канада про це також подбала. У деяких містах, як, наприклад, Торонто або Вінніпег, новоприбулих в аеропорту зустрічають волонтери, які надають допомогу всім, хто цього потребує. Їх поселяють у готель терміном на 2 тижні, що здійснюється цілком безкоштовно. Протягом цього часу українцям потрібно знайти житло та, за потреби, роботу, а волонтери можуть для цього надати свою допомогу. Якщо за вказаний термін, тобто 2 тижні, не вдалося це зробити, перебування у готелі можуть продовжити ще на тиждень. Кожному, хто потребує, допомагають з оформленням усіх документів: медичного страхування, отримання номеру соціального страхування або ж поновлення водійських прав.

Українські біженці, які прибули в Канаду, отримують одноразову матеріальну допомогу в розмірі 3 000 канадських доларів. Цю одноразову виплату отримує дорослий українець, а на дітей до 17 років отримується ще додатково 1 500 канадських доларів. На виплати можуть розраховувати тільки громадяни із чинним дозволом на роботу або навчання, а також громадяни із тимчасовою посвідкою на проживання, або ж ті, які беруть участь у програмі для термінової еміграції CUAET.

Стосовно навчання українських біженців у Канаді, то можна підкреслити, що дітей безпроблемно приймають у канадські школи. Те ж саме стосується і дитячих садків, але більшість садочків є платними. Проте можна отримати субсидії, які надаються залежно від доходу сім'ї. Варто звернути увагу, що не всі дошкільні заклади беруть участь у такій програмі. Навчання у коледжах та університетах платне та недешево, але деякі вищі запровадили для українців такі ж самі пільги для оплати за навчання, як і для канадців. Прикладом може стати Університет Британської Колумбії у місті Келоуні [5].

У кожній провінції існує безліч організацій, які допомагають з роботою, їжею, гуманітарною допомогою. У провінції Британська Колумбія, у маленькому містечку Келоуна, всі новоприбулі українці можуть звернутися до Work BC – організації, яка може посприяти у пошуках роботи та перекваліфікації. Вона пропонує декілька програм: оплата курсів з вивчення англійської мови, терміном на 2-3 місяці; фінансова допомога у розмірі 950 канадських доларів щомісячно, протягом декількох місяців або ж надання ноутбуку для навчання. З цих програм можна обрати тільки одну. Food Bank – організація, яка щомісячно надає допомогу різними продуктами. Для цього достатньо лише оформити онлайн-заявку на сайті уряду провінції. Також є кілька організацій, які надають допомогу з одягом, засобами гігієни та іншими необхідними речами. У м.Келоуні гуманітарну допомогу надає також Українська православна церква, але ця допомога здійснюється за допомогою уряду провінції Британська Колумбія.

Для багатьох українців великою проблемою є знання англійської мови. Для цього уряд Британської Колумбії у Келоуні надає можливість долучатися до різних курсів англійської, які проводяться у коледжі. Як уже згадувалося, можна також отримати фінансування для участі у таких курсах.

Отже, загалом можна сказати, що в країні створено належні умови для українців, що дає можливість уникнути багатьох проблем, які постають перед прибулими біженцями. Пошук житла та роботи, знання англійської мови – все це та інше, є перепорою для звичайного життя у будь-якій іншій країні. Канада спромоглася влаштувати все у такий спосіб, щоб громадянам, які втікають від війни з України, було легше адаптуватися та при звичаїтися, а з часом інтегруватися в соціум.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підбиваючи підсумки, можна дійти висновків, що історія міграції українців до Канади почалася ще у 90-х роках ХІХ століття. Цей шлях був важкий та пройшов шість хвиль у своєму розвитку, але наразі українська діаспора у Канаді є дуже великою. Канада непохитна у своєму прагненні допомогти Україні в боротьбі за суверенність та демократичні цінності, які поділяють обидві країни, а громадянам, які змушені покинути Україну, надати притулок і можливості для адаптації і вільного вибору способу життя у вільній країні. Уряд активно сприяє фінансово, надаючи значні суми, а також організовуючи гуманітарну допомогу. Відзначимо, що після звільнення Збройними силами України Ірпіня прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо особисто відвідав це місто і був вражений трагедією громади, руйнуваннями інфраструктури та знищеними будівлями містян.

Щодо ставлення канадського уряду до облаштування українських біженців, на наше переконання, воно є досить позитивне. Різноманітні програми, допомога волонтерів, безкоштовне поселення у готелі – все це заходи, які Канада вживає задля допомоги новоприбулим у своїй країні. Канадський уряд надає колосальну підтримку, допомогу, захист та притулок українським біженцям, що під час запеклої війни та нових конфліктів є дуже важливим. Цей висновок підтверджується обстеженнями соціально-психологічних умов та рівня задоволеності українських біженців, їхнього життя в нових умовах після прибуття до Канади та намірів щодо інтегрування в соціум чи повернення на батьківщину, які треба у подальшому досліджувати.

Тема є особливо актуальною для нашого сьогодення, має перспективи для подальших, найперше соціологічних досліджень. Прийом українських біженців та їх адаптація в чужих країнах, в тому числі й Канаді, буде й надалі активно вивчатися українськими та зарубіжними дослідниками для детального аналізу та належних висновків і вироблення конкретних рекомендацій урядам їхніх країн, а також міжнародним організаціям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Canada-Ukraine Authorization for Emergency Travel // Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2022/03/canada-ukraine-authorization-for-emergency-travel.html> (дата звернення 11.11.2023)
2. Markiewicz P. Canada's Reaction to the War in Ukraine. Polski Instytut Spraw Międzynarodowych. 2022. URL: <https://www.ceeol.com/search/gray-literature-detail?id=1169565> (дата звернення 11.11.2023)
3. Permanent residence for Ukrainian nationals with family members in Canada // Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/pr-family-reunification.html> (дата звернення 11.11.2023)
4. Understand permanent resident status // Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/new-immigrants/pr-card/understand-pr-status.html> (дата звернення 11.11.2023)
5. Балюк В. Україна в політиці Канади у контексті російської агресії. *Історико-політичні проблеми сучасного світу: збірник наукових статей*. 2020. Т. 42. С. 11-26 (дата звернення 11.11.2023)
6. Бессонова М. Основні вектори сучасної канадської допомоги Україні. *Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. (8-9 квітня 2020 року, м. Київ). Київ, 2020. С. 211-215. URL: https://www.researchgate.net/publication/341446472_OSNOVNI_VEKTORI_SUCASNOI_KANADSKOI_DOPOMOGI_UKRAINI (дата звернення 11.11.2023)
7. Калиновська І. *Україна – Канада: Матеріали I Міжнародного науково-практичного конгресу з канадознавства* (21–21 червня 2018 року, м. Луцьк). Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 281 с. URL: https://umanitoba.ca/faculties/arts/departments/ukrainian_canadian_studies/media/MaterialsCongress.pdf (дата звернення 11.11.2023)
8. Канада запустить нову програму постійного проживання для українських біженців. *Європейська правда*. 2023. 17 липня. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/07/17/7165899/>
9. Марунчак М. Історія українців Канади. Т. 1 / передм. від вид-ва. Вінніпег: Укр. вільна акад. наук в Канаді, 1968. 467 с. (дата звернення 11.11.2023)
10. Навчання українських біженців у Канаді — пояснення експертки // Телеканал «Дім» 29.05.2023. URL: <https://kanaldim.tv/navchannya-ukrayinskyh-bizhencziv-u-kanadi-rozjasnennya-ekspertky/> (дата звернення 11.11.2023)
11. Прес-реліз: У Канаді починає діяти нова програма надання тимчасового місця проживання особам, що тікають від війни в Україні // сайт Уряду Канади. URL: <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2022/03/canada-launches-new-temporary-residence-pathway-to-welcome-those-fleeing-the-war-in-ukraine-en-ua.html> (дата звернення 11.11.2023)

REFERENCES

1. Canada-Ukraine Authorization for Emergency Travel – Government of Canada. Retrieved from <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2022/03/canada-ukraine-authorization-for-emergency-travel.html> [in English].
2. Markiewicz P. (2022) Canada's Reaction to the War in Ukraine. Polski Instytut Spraw Międzynarodowych. URL: <https://www.ceeol.com/search/gray-literature-detail?id=1169565> [in English].
3. Permanent residence for Ukrainian nationals with family members in Canada – Government of Canada. Retrieved from <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/pr-family-reunification.html> [in English].
4. Understand permanent resident status – Government of Canada. Retrieved from <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/new-immigrants/pr-card/understand-pr-status.html> [in English].
5. Baluk W. (2020). Ukraina v politytsi Kanady u konteksti rosiiskoi ahresii. [Ukraine in Canadian politics in the context of Russian aggression]. *Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu: Zbirnyk naukovykh statei*, 42, 11-26. [in Ukrainian].
6. Bessonova M. (2020). Osnovni vektory suchasnoi kanadskoi dopomohy Ukraini. [The main vectors of modern Canadian aid to Ukraine]. *Ukraina i svit: teoretychni ta praktychni aspekty diialnosti u sferi mizhnarodnykh vidnosyn: Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. (pp. 211-215). Kyiv. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/341446472_OSNOVNI_VEKTORI_SUCASNOI_KANADSKOI_DOPOMOGI_UKRAINI [in Ukrainian].
7. Kalynovska I. (2018). Ukraina – Kanada: Materialy I Mizhnarodnoho naukovo-praktychnoho konhresu z kanadoznavstva. Lutsk : Vezha-Druk. Retrieved from URL: https://umanitoba.ca/faculties/arts/departments/ukrainian_canadian_studies/media/MaterialsCongress.pdf [in Ukrainian].
8. Kanada zapustyt novu prohramu postiinoho prozhyvannia dlia ukrainskykh bizhentsiv. [Canada will launch a new permanent residence program for Ukrainian refugees]. *euointegration.com.ua* Retrieved from <https://www.euointegration.com.ua/news/2023/07/17/7165899/> [in Ukrainian].
9. Marunchak M. (1968). *Istoriia ukrainsiv Kanady*. [History of Ukrainians in Canada]. (Vol. 1). Vinnipeh: Ukrainska Vilna Akademiia Nauk v Kanadi. [in Ukrainian].
10. Navchannia ukrainskykh bizhentsiv u Kanadi – poiasnennia ekspertky. [Education of Ukrainian refugees in Canada – expert's explanation]. *kanaldim.tv* Retrieved from <https://kanaldim.tv/navchannya-ukrayinskyh-bizhencziv-u-kanadi-poyasnennya-ekspertky/> [in Ukrainian].
11. Pres-reliz: U Kanadi pochynaie diiaty nova prohrama nadannia tymchasovoho mistsia prozhyvannia osobam, shcho tikaiut vid viiny v Ukraini. Uriad Kanady – Government of Canada. Retrieved from <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2022/03/canada-launches-new-temporary-residence-pathway-to-welcome-those-fleeing-the-war-in-ukraine-en-ua.html> [in Ukrainian].